

„ולדבקה בו ית", ענין הדביקות, מו-
רה שהנפש היא „בתכלית היחוד" עם
האלקות, ושוב לא שייך ענין העליות מ-
חיל אל חיל, דעלי' היא רק קודם שהנפש
מתאחדת בו ית' וכפרט „בתכלית היחוד"
ולכן אפשר לה להתעלות עוד יותר,
משא"כ לאחר שהנשמה היא כולא חד
כביכול עם האלקות, הרי אז לא שייך
„עלי" אלא „דביקות". וזהו מצד „פני-
מיות הכתר", וכמבואר בדרוש דלקו"ת
הנסמן בהערת אאמ"ר, שפנימיות הכתר
בנפש האדם היא „בחי' תחתונה דאור
א"ס" המלוכשת תוך יחידה שבנפש. ש-
זוהי „תכלית היחוד" האפשרית בין נש-
מת האדם עם האלקות.

ג. וצריך ביאור:

מובן, שכוונת אאמ"ר היא להוסיף
ביאור ועומק בדברי אדה"ז באגרת ה-
תשובה, ולא להוציאם מפירושם הפשוט.

דלפי פשוטו, מ"ש אדה"ז „ואזי תוכל
נפשם לשוב עד הוי' ב"ה ממש" הוא
בהמשך למ"ש לעילי' שנשמת ישראל
היא „חלק משם הוי' ב"ה", כי שרשה
בשם הוי', וזהו החידוש ד„תשובה עיל-
אד", שענינה „לשוב עד הוי' ב"ה ממש",
היינו לא רק תנועה כללית ד„לשוב אל
הי"י", אלא השבת הנפש לשרשה ומקורה
למעלה בשם הוי' (שורש הנשמה).

והרי לעילי' פירש אדה"ז להדיא, ש-
„כל ה' ספירות נכללות ונרמזות בשם
הוי' ב"ה", שלכן, גם בנשמת האדם,
שהיא „חלק משם הוי' ב"ה", יש כל ד'

— שהם ג' ענינים: א) השבת הנפש, והש-
בה זו היא „עד הוי' ב"ה ממש", ב) עליית
הנפש — והיא „מעלה מעלה למקורה", ג)
דביקות הנפש — והיא „בו ית".

והסכרת ג' חלוקות אלו מובנת ע"פ
הערת אאמ"ר הנ"ל:

הלשון השבת הנפש „תוכל נפשם ל-
שוב כו" (מורה, שגם לאחר השבתה
אינה מתבטלת ממציאותה — כמו ענין
ה„השבה" כפשוטה, שמשיבים הדבר ל-
מקומו באופן שהדבר נשאר בשלימותו —
וזהו מה שמבאר, ש„לשוב עד הוי' ב"ה
ממש" קאי על הספירות „דעת תפארת
ויסוד" שהן שורש הנפש „מלכות מוש-
רשת בדת"י), שזוהי מובן, שמצד מדרי-
גה זו יש מציאות הנפש:

„ולעלות מעלה מעלה למקורה" זהו
כפי שהנשמה מתעלית למעלה ממצי-
אותה, וכפירוש אאמ"ר דג' הלשונות
„(לעלות) מעלה מעלה למקורה" רומזים
על חכמה בינה וחיצוניות הכתר, שהם
למעלה מלהיות שורש להנפש (מלכות).
[ולכן נקט כאן (לא „לשרשה" אלא) „למ-
קורה", שלשון „מקור" נופל גם על
שורש הראשון שעדיין רחוק מאד ממצי-
אות הדבר המתהווה ממנו, שרק לאחר
ריבוי מדריגות וצמצומים מתהווה ממנו
הדבר בפועל]:

8) להעיר מאגה"ת מהד"ק (בהוצאת קה"ת,
תשמ"ב — ע' תקד) „תשובה הוא מלשון השבה כמו
... והשיב את הגזילה (ויקרא ה, כג) ... שצריך
להשיב איזה דבר ... ולהחזירו אל מקומו כבתחיל-
תו". ע"ש.

9) כמובן ממש בקהלת יעקב מע' מקור (ש-
צוין בהערת אאמ"ר), „מקור-נק' הכתר כי הוא
מקור הכל". וראה אה"ת תהלים (יהל אור) ע' קלח
(סק"י). ולהעיר מלקוטי לוי"צ שם ע' יט.

(10) המשך ל' אדה"ז באגה"ת כאן.

(11) פ"ד (צג, סע"ב).

(12) ל' אדה"ז לעיל פ"א (צא, א). וכן שם רפ"ד

(צג, ב) „לשוב עד ה'".

(13) פ"ד (צד, ריש ע"ב).

בלשון "תשובה" (אף שבפרטיות לא מתאים ע"ז לשון "השבה" אלא לשון "עלי" כנ"ל); אבל צ"ב מהי השייכות בין הענין ד"לדבקה בו ית" (שהיא הדביקות בפני-מיות הכתר, שלמעלה ממקור הנפש) לענין (ולשון) תשובה.

ד. ויובן זה בהקדים הידועי שעבוד דת התשובה היא עבודה בדרך "דילוג", שאינה "לאט לאט", מן הקל אל הכבד, אלא היא למעלה מסדר והדרגה (בלשון הזהרי"י "בשעתא חדא . . . ברגעא חדא"). וכפסק ההלכה¹⁸ שהמקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק ה"ז ספק מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו, שע"י הרהור תשובה (שזהו ברגעא חדא) נעשה צדיק [גמור²¹]. כי "מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד²²", וע"י עזיבה זו [הנעשית ברגעא חדא] נפקע מן האדם שם רשע (לענין עדות וכו') וחל עליו שם צדיק, שמכאן ולהבא ה"ה איש כשר²³.

כלומר: עבודת האדם ע"ד הרגיל היא בסדר והדרגה, שהאדם עולה מחיל אל חיל, מדרגא לדרגא, ואילו בעל תשובה מתהפך בין רגע מן הקצה אל הקצה, מרשע לצדיק [והרי זה שינוי ממות ל-חיים, כי רשעים בחייהם קרויים מתים²⁴, וצדיקים נקראים "חיים"²⁵].

(18) לק"ת שבת שובה סה, א. וראה ס' הליקוטים דא"ח דהצ"צ ע' דילוג ס"ב. וש"נ. ועוד.

(19) ח"א קכט, סע"א.

(20) קידושין מט, ב. שו"ע אה"ע סל"ח ס"א.

(21) כ"ה גירסת האור זרוע הל' קידושין (ס' קיב). וראה גם תניא ח"א פ"א.

(22) ל' אדה"ז אגה"ת פ"א שם.

(23) וראה לקו"ש ח"י"ז סע"ז 197 ואילך.

(24) ברכות יח, ב.

(25) ראה ברכות שם סע"א. - והרי נאמר (ואתחנן ד, ד), "ואתם הדבקים בה"א חיים גו'" (ראה

אותיות הוי' (כפי שמבאר שם) ענינו בפרטיות), וא"כ צ"ל בפשטות, ד"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" היינו לכללות שם הוי' ("כל ה" ספירות") - ואיך אפשר לתווך זה עם פירוש אאמ"ר, ד"הוי" כאן קאי על ספירת ה"תפארת" דוקא (והכוונה ב"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" היא לשורש הנפש ב"דת"י)?

גם יש לעיין:

באגרת התשובה לא בא אדה"ז לבאר עניני עבודת ה' בכלל (איך צריכים לעלות מחיל אל חיל ולדבקה בו ית"י), אלא רק העבודה השייכת לענין התשובה, והרי גדרה ופירושה של "תשובה" הוא - השבה [הן לפי הפירוש הפשוט בתשובה ע"פ הלכה²⁶, ש"עיקר²⁷ פי' לשון תשובה לשוב אל ה' בכל לבו ובכל נפשו", והן ענין התשובה ע"ד החסידות, תשוב ה"י, שעבודה (תשובה עילאה) ה"ז השבת הנפש לשרשה ומקורה].

ואילו ע"פ הביאור הנ"ל נמצא, שב-לשון אדה"ז כאן מודגש, שעבודת התשובה בעצמה, להשיב הנפש לשרשה, נגמרת ונשלמת ע"י ש"תוכל נפשם לשוב עד הוי' ב"ה ממש", והמשך העבודה, "לעלות מעלה מעלה כו' ולדבקה בו ית"י" אינו חלק מעבודת התשובה (השבת הנפש), אלא עליות בעבודת ה' הבאות אחרי השבת הנפש.

[בנוגע ל"לעלות מעלה מעלה למקור דה"י יש לתרץ, דכיון שעלי' זו היא ל"מקורה" של הנפש, ה"ז נכלל, בכללות,

(14) בסוף הפרק (צה, א).

(15) ש"מ, מצות התשובה מן התורה היא עזיבת

החטא בלבד" (אגה"ת פ"א - צא, רע"א).

(16) ל' אדה"ז באגה"ת שם.

(17) אגה"ת רפ"ד מזהר (רע"מ נשא קכב, א).

הוא לא רק בתשובה תתאה (הפועלת התחדשות במציאות האדם בזה שמשנתה מרשע לצדיק), אלא גם בתשובה עילאה, שענינה – הדביקות בה' והיחוד בו ית'.

ביאור הענין:

בגדר „יחוד“ הנפש בו ית' שבתשובה עילאה כ' אדה"ז כאן, שהוא „לדבקה בו ית' ביחוד נפלא כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד בטרם שנפחה ברוח פיו ית' לירד למטה ולהתלבש בגוף ה' אדם“, ש„יחוד“ זה הוא באופן שהנשמה בטילה בתכלית ואין לה מציאות כלל (שהרי המדובר „בטרם שנפחה ברוח פיו ית' לירד למטה“, כ"א בהיותה „חלק משם הוי' ב"ה" ממש).

ונמצא, שהעבודה דתשובה עילאה, מה שהאדם מגיע (בהיותו נשמה בגוף) לדרגת הדביקות של נשמתו באלקות כפי שהיתה למעלה „בטרם שנפחה ברוח פיו ית' כו“, פועלת התחדשות בהאדם, ועוד יותר מההתחדשות דתשובה תתאה, ש' הרי הפוך את האדם מ„יש" ל„אין“, ביטול בתכלית. דנשמת האדם כפי שיר-דה למטה להתלבש בגוף ה"ה „מציאות“ (כמבואר בתניא³⁰ ש„נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור כו' אינה בטילה במצי-אות לגמרי כו'“), וע"י תשובה עילאה הרי האדם מתייחד ב„תכלית היחוד“ וה-ביטול (כפי שנשמתו „היתה מיוחדת בו ית' כו' בטרם שנפחה כו'“)³¹.

וכשם שההתחדשות דתשובה תתאה היא בשני שלבים, דתחילה היא נקודת ההתחדשות הנעשית ברגעא חדא (למע-

אמנם, אף ש„מצות התשובה . . היא עזיבת החטא בלבד“, מ"מ מצינו בספרי מוסר³² ריבוי „תנאים“ למצות התשובה, שרק אז היא תשובה שלמה (וכמבואר גם באגה"ת³³ שיש כמה ענינים הנדרשים לגמר כפרה, ועוד זאת, שכדי שהתשובה תהי' באמת ובלב שלם ישנו „דרך“ ה' – אמת והישר לבחי' תשובה תתאה) – שקיום כל ענינים אלה דורש זמן רב ויגיעה עצומה.

וטעם הדבר, כי השינוי עצמו מרשע לצדיק הוא רק בגדר „נקודה“, וע"ד יצי-רת ולד, שעצם יצירת המציאות החדשה היא נקודה אחת הנפעלת ברגע אחד (רגע ההריון), ואח"כ בא גידול הולד הדורש זמן רב. וכן בענין התשובה, דנקודת ההתחדשות, מה שהאדם נעשה מציאות חדשה, שמשנתה מרשע לצדיק, נפעלת ברגעא חדא: אבל כדי שנקודת ההתחדשות תחדור בכל פרטי נפש ופעו-לות האדם, צ"ל שאר עניני התשובה, ואז מתכפר העון לגמרי³⁴.

ה. והנה כיון שכללות עבודת התשו-בה נקראת בשם „דילוג“, הרי מובן, שזה שתשובה היא למעלה מסדר והדרגה,

רמב"ם הל' תשובה (פ"ז ה"ז) שבע"ת נעשה „מוד-בך בשכינה“.

(26) ראה חובת הלבבות שער התשובה פ"ד ורפ"ה „גדרי התשובה“, תנאי גדרי התשובה, „שערי תשובה לרבינו יונה שער א' „עיקרי התשו-בה“). ועד"ז ברס"ג (באמונות ודעות מאמר ה). ועוד . – וראה לקו"ש ח"ז שם (ע' 197 ואילך).

(27) פ"ב ג.

(28) ל' אדה"ז שם רפ"ז. וראה בארוכה לעיל

ס"ע 79 (ס"ב) ואילך.

(29) ראה בכ"ז – אגה"ת עם ליקוט פירושם

כו' (קה"ת, תשמ"ז) ע' סט ואילך. ע"ש באורך. לקו"ש חל"ד ע' 64-5.

(30) פל"ה (מד, סע"א ואילך).

(31) ראה בארוכה בזה לקמן ע' 92 (ס"ג). ע' 100

(ס"ה). ע' 105 (ס"ג) ואילך. ע' 130 ואילך.

ולהעיר גם מלקו"ש ח"ט ע' 209 ואילך.

כי כוונת אדה"ז ב"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" אינה רק השבת הנפש לשרשה ו- מקורה בשם הוי' ("חלק משם הוי'"), אלא³⁴ "הוי' ב"ה ממש"³⁵, עצמותו ומהותו ית'³⁶. דכיון שהנקודה דתשובה עילאה היא למעלה מסדר והדרגה ולמעלה מפרטים, אין המבוקש (רק) לידבק במדריגה פרטית כו', אלא רצון כללי "לאתקרבא למל- כא"³⁷, למלך עצמו.

ואחרי שהאדם מתעורר בנקודת הת- נועה דתשובה עילאה, ההתדבקות בה- מלך עצמו – "לשוב עד הוי' ב"ה ממש", אזי מתחיל סדר ועבודת התשובה (דתשו- בה עילאה) באופן מסודר³⁸ – "ולעלות מעלה מעלה למקורה ולדבקה בו ית'", שלשון זו מורה על העלי' מדרגא לדרגא, "מעלה מעלה", עד שמגיע "לדבקה בו

לה מסדר והדרגה), ואח"כ מתחיל סדר ארוך של עבודת התשובה, שהתחדשות זו תמשך בכל פרטי כוחות האדם – עד"ז בתשובה עילאה, שהתחדשות זו (זה) שנעשה מ"ש" ל"איד" היא בשני שלבים אלה:

ראשית כל באה "נקודת" ההתחדשות והביטול דתשובה עילאה, ע"י התעוררות כנל"ח להתבטל לגמרי אליו ית' – וענין זה הוא למעלה מסדר והדרגה, כרגעא חדא: ואח"כ צריכים להמשיך ביטול זה בכל פרטי כוחות האדם, וזה דורש עבו- דה ארוכה ומסודרת, שבה נכללים כל הפרטים המבוארים לקמן באגרת התשו- בה³⁹ איך מגיע האדם לאתדבקות שלימה בה' [הן ע"י תורה וגמ"ח שזוהי "אתדב- קותא"⁴⁰ דרוחא ברוחא . . מלמעלה למ- טה", והן ע"י "כוונת⁴¹ הלב בתפלה", ש- היא "ממטה⁴² למעלה"] – שכל זה דורש זמן רב ויגיעה עצומה בעבודה מסודרת מדרגא לדרגא.

ו. עפ"ז מבואר היטב לשון אדה"ז כאן: "אזי תוכל נפשם לשוב עד הוי' ב"ה ממש (ואח"כ ממשיך) ולעלות מעלה מעלה למקורה ולדבקה בו ית' כו" – דיש לומר, ששני הענינים ("לשוב כו' ולעלות כו") הם שני השלבים הנ"ל שבתשובה עילאה:

"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" קאי על הנקודה דתשובה עילאה שלמעלה מסדר והדרגה, שהתנועה הראשונה דתשובה עילאה היא מה שהאדם משיב את נפשו "עד הוי' ב"ה ממש".

ולזה מוסיף אדה"ז ("הוי' ב"ה) ממש",

34) להעיר מלקו"ת ר"פ האזינו, דענין התשו- בה הוא "והרות תשוב אל האלקים אשר נתנה", ש- היא למעלה גם משם הוי'. ע"ש.

35) ויומתק עפ"ז הטעם שכאן לא כ' "שם הוי'".
36) כיודע דהוי' הוא "שם העצם" (פרדס שער יט ספ"א. מר"נ ח"א פס"א ואילך. ראב"ע לשמות ג, טו. כס"מ להל' ע"ז פ"ב ה"ז ועוד).

ו"ל שזה נרמז כאן גם בהוספת התיבות "הוי' ב"ה", כי עצמותו ומהותו ית' הוא מובדל ולמעלה מגדר המשכה (וגילוי), אלא שנמשך ("ברוך הוא", ברכה והמשכה) ע"י תשובה כו' [נאולי מטעם זה לא פ"י אאמ"ר על מה מרמזים תיבות אלו – ראה לעיל הערה 3].

37) ל' הוהר (ח"א קכט, ב), הובא באגה"ת כאן בסוף הפרק.

38) ולכן ג"ז חלק מעבודת החשונה (השבת הנפש), כיון שענינם הוא המשכת התנועה הכללית דתשו"ע ("לשוב עד הוי' ב"ה ממש") בפרטי האדם.

(*) אלא שגם לעיל רפ"ד כי אדה"ז "חלק משם הוי' ב"ה", ואכ"מ.

32) פ"ט-י.

33) ל' אדה"ז לקמן רפ"י.

גשמייות⁴³, וזוהי מעלת הנפש השנית ב- ישראל, שעם היותה רוחנית שברוחנית (ממש חלק אלקה ממעל) היא פועלת בגשמייות שבגשמייות.

וזוהי גם הגדר דספירת הדעת (וקו האמצעי), שעל ידה נמשכת פנימיות ה- כתר, שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות, תוך סדר השתלשלות⁴⁴.

ואח"כ מתחיל סדר העבודה פרטית דתשובה עילאה, כנ"ל, "לעלות מעלה כו" עד "לדבקה בו ית' ביחוד נפלא", והיינו, שלאחרי שהאדם מעורר בנפשו התנועה הכללית, "לשוב עד הוי' ב"ה ממש", צריך להמשיכה בפנימיות, מדרג גא לדרגא, ע"י שעולה, "מעלה מעלה ל- מקורה" (חכמה בינה וחיזונויות הכתר), ועי"ז "ולדבקה בו ית' ביחוד נפלא", ד"בו ית' קאי (כנ"ל בהערת אאמ"ר) על פני- מיות הכתר⁴⁵, אלא שכאן, לאחר שה- התעוררות דתשובה עילאה היא בפני- מיות, אין זו רק תנועה כללית ד"לשוב עד הוי' ב"ה ממש", אלא "דביקות" ממש⁴⁶, "בו ית' ביחוד נפלא".

(משיחות ש"פ וארא תש"ל, תשל"א)

ית' ביחוד נפלא כמו שהיתה מיוחדת בו ית' כו' בטרם שנפחה כו"י.

ז. ע"פ כל הנ"ל מבוארים בעומק יותר דברי אאמ"ר בהערה הנ"ל ד"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" קאי על שורש הנפש בהספירות "דעת תפארת ויסוד":

ג' הספירות הנ"ל הם ב. קו האמצעי, וידוע⁴⁷ שקו האמצעי עולה עד פנימיות הכתר. ונמצא, שבענין זה מרומזת לא רק השבת הנפש לשרשה (באצילות) אלא גם התנועה ד"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" כפשוטו, לעצמותו ומהותו ית'. דהעצם של אלקות כפי שהוא מלוכב בספירות ובעולמות גופא, זהו בהספירות דקו ה- אמצעי, שעולה עד פנימיות הכתר כנ"ל.

[ויש לומר, שזהו גם הטעם שספירת הדעת נרמזת בלשון "ממש" (שאאמ"ר לא ביאר טעם הדבר⁴⁸, וכנראה סמך על המעיין שיבין מעצמו):

ידוע פי' כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁹ בלשון⁵⁰ "חלק אלקה ממעל ממש", שבתוכה "ממש" נרמזים שני הפכים: א) זה מדגיש את עליונותה של הנשמה, שהיא ממש "חלק אלקה ממעל" (לא רק הארה וכיו"ב, אלא כך ממש), ב) ולאידך, תיבת "ממש" היא מלשון מישוש, דהיינו גשמייות שב-

(43) ראה מו"ח ח"א פמ"ז.

(44) ראה המשך תער"ב שם, דמעלת קו האמ- צעי היא שנמשך למטה כמו למעלה בלי שינויים, כי הוא העצמות כו'. ע"ש.

(45) כהובא בלקו"ת (שנסמן בהערת אאמ"ר) מזח"ג (סו, ב) "בענין כי נשבעתי".

(46) דמצד פנימיות הכתר, שהוא א"ס המלו- בש ביחידה (בבלקו"ת שם) אין כאן שני דברים (המתקשרים) אלא מלכתחילה "יחוד נפלא", תכ- לית היחוד, שע"ז מורה ל' "דביקות".

(39) ראה בארוכה במעלת קו האמצעי - המשך תער"ב ח"א פרק קיד. שם ח"ב פרק שסב. ועוד.

(40) דלא כ"עד", שפי' ד"ביוסף שהוא בחי' יסוד כתיב (ויחי מט, כו) עד תאות כו".

(41) ראה אגרות קודש שלו ח"ד ע' תב ואילך (ישם באו"א קצת).

(42) תניא רפ"ב.

אגרת התשובה :

במוחו ופחד ה' בלבו . . ובושה הוא במלכותו".

וצריך ביאור: למאי נפק"מ באגרת התשובה כאן לפרט כל ג' המדריגות שביראה? והרי לעיל בחלק ראשון פ"ט (שאמור"ר מציין כאן) לא הביא אדה"ז אלא "יראה במוחו ופחד ה' בלבו", ולא הזכיר גם "בושה" (שכנגד מלכותו).

ולכאורה, אדרבה: תוכן דברי אדה"ז לעיל שם הוא אודות רצון הנפש ה' אלקית שכל אברי הגוף יהיו ממולאים רק עם כוחותי לבדם ולא יעבור זר בתוכם, והולך ומפרט כל פרטי האברים והכוחות, מוחין שבראש, מדות שבלב, ועד למחשבות דיבורי ומעשי האדם, ש-

בשנים: (א) שם מדייק "יראת הרוממות כו' לירא ולהתבושש כו'", שהיא יראה עילאה — ואין מזה רא' לכל יראה ונהי' יראה עילאה היא בחכמה — תניא פ"מ (נה, ב) בהגדה מ"מ (פ') נשא קכב, סע"ב. שם קכב, ריש ע"ב. וראה ת"ז ת"י (כה, ב)).
(ב) שם בא לבאר (לא עבודת המדות כשלעצמן, אלא) איך המדות הן "תולדות חב"ד", ולכן מדגיש בלשונו סדר לידת המדות מהמוחין — "נולדה ונח" עוררה מדת יראת הרוממות במוחו ומחשבתו כו' (ואח"כ) ופחד ה' בלבו" (משא"כ בפ"ט שבא בעיקר לבאר איך שכל המדות הן לה' לבדן).

(8) ונרמז בסיום הכתוב, "(על האפרוחים) או על הביצים", כי "ביצים הוא במלכות . . ולכן כבושה נקט או . . כמ"ש בפסוק . . או על ה' ביצים" (לקוטי לוי"ש שם). ויש לומר, שגם מטעם זה מוסיף אדה"ז — וב' פעמים — "(על האפרוחים) וכו'".

(9) וגם בפ"ג שהזכיר, "לירא ולהתבושש כו'", אינה הבושה שכנגד מלכות, אלא ירא בושח, יראה עילאה (ראה תניא רפ"מ ג' ועוד), שהיא בחכמה (כנ"ל).

א. באגרת התשובה פרק ט' מביא אדמו"ר הזקן ד, בינה איהי תשובה עיל' — אה והאמי רובצת על האפרוחים וכו', דהיינו שע"י שמתכוונן בגדולת ה' כהע' מקת הדעת ומוליד מרוח בינתו דחילו ורחימו שכליים . . ולא די לו באהבה טבעית המסותרת לבד וכו', וכן ביראה ופחד או בושה וכו' כנודע, אזי נקראת האם [בינה, מקור המדות] רובצת על ה' אפרוחים [המדות] וכו'".

ובהערות אאמור"ר על אגרת התשובה מדייק בלשון אדה"ז, ש"ביראה . . נקט ג' דברים, יראה פחד בושה, ויראה ופחד הוא אחד חלוקה . . ובושה בחלוקה פני עצמה שנקט או בושה", ומבאר, דיראה היא "לנגד מדת הגבורה . . במדת הגבורה, שהוא מדת הלוים, יש ג' חלוקות לויים, בני קהת בני גרשון בני מררי. וקהת וגרשון הם בחדא חלוקה שבשניהם כתיב: נשיאת ראש, ומררי בחלוקה בפ"ע שלא כתיב בו" נשיאת ראש".

ואח"כ מוסיף, ש"גם יש לפרש, הגבורות הם בג' מקומות בבניה בז"א ובמלכות . . זהו יראה הוא במוח ופחד הוא בלב כמ"ש בתניא [ח"א] פ"ט היראה

(1) מ"זוה"ק ותיקונים בכמה מקומות".

(2) ל' הכתוב תצא כב, ו.

(3) ראה לקמן הערה 8.

(4) לקוטי לוי יצחק לתניא ס"ע לא ואילך.

(5) במדבר ד, ב. נשא ד, כב.

(6) נשא שם, כט.

(7) יד, א.

הטעם שלא ציין אאמור"ר לפ"ג שלפנ"ז "יראת הרוממות במוחו . . ופחד ה' בלבו" — יש לומר

לכאר דברי הזהר"י שהביא בסוף פרק הקודם, "דתשובה עילאה היא דיתעסק באורייתא בדחילו ורחימו דקדב"ה וכו' בן י"ה בינה", דלכאורה אינו מובן: מהי השייכות דהעבודה דדחילו ורחימו ל- תשובה עילאה שהיא בביתה"י (ה' עילאה, כנ"ל ריש פרק ד' "תשוב . . ה' עילאה תשובה עילאה")?

וע"ז מבאר בפרק ט', דבינה היא "אם רובצת על האפרוחים", דהיינו שמהת- בוננות (כינה) נולדים, "דחילו ורחימו שכליים" [ולא רק התעוררות אהבה ויר- אה הטבעיות, אף שגם התעוררות זו היא ע"י התבוננות דוקא!]. שאז המדות הן בדרגת השכלי, ולכן גם זה הוא חלק מהעבודה דתשובה עילאה שהיא "בבי- נה", בדרגת המוחין.

אבל צריך ביאור: מהו ההכרח שהע- בודה דתשובה עילאה תכלול גם, "דחילו ורחימו" (לו יהא בדרגא דמדות שכליות) – ואינו מספיק, "דיתעסק באורייתא" לחוד (דביקות הנפש בה' ע"י מוחין, בינה עצמה)?

(13) ר"מ פ' נשא (קכג, סע"א).

(14) ואע"פ שמביא שם (מ"מ שם, וכן בר"מ שם לפני קכב, א) "דאיהו בן י"ה בינה" (דבינה אותיות "בן י"ה"), ונמצא שבבינה נכללת גם "בן (ותולדות) י"ה", דהיינו המדות (אות ו') – הרי זה גופא דורש ביאור: למה מתייחסת עבודת המדות לבינה? וראה לקמן ע' 130 הערה 15.

(15) שהרי מצד עצמה היא בהטלם – ראה תניא פט"ז. שם ספ"ט. ועוד.
(16) עיין תניא ספ"ח (נא, א). ושם רפ"ט (וראה גם הגהה שם), שאז עולה לעולם הבריאה. ועוד.

(17) וראה אגה"ת כאן בסוף הפרק: "ולפי כו' פוגם במוח לכן תיקונו הוא דיתעסק באורייתא" – ולא הזכיר דחילו ורחימו [והרי כוונתו שזהו תשו-

כולם, "יהיו לה' לבדו" – וא"כ ה' מתאים לפרט שם את כל הדרגות שביראה (שכולם הן לה' לבדו), ומ"מ לא הזכיר שם "בושה" (שכנגד מלכות), אלא רק "היראה כמוחו ופתד ה' בלבו";

ואילו באגרת התשובה כאן, שלא בא לכאר כאן עבודת המדות, אלא עבודת התשובה שהיא בביתה, וענין היראה נזכר רק בדרך אגב, לכאר איך שמ"בינה" נולדות, "דחילו ורחימו שכליים" [ובזה גר פא, עיקר האריכות היא אודות אהבה"י (כענין שנאמר: לאהבה את ה' אלקיך משום כי הוא חיך וכו') ולא די לו באהבה טבעית המסתורת לבד וכו'], ורק אח"כ מזכיר בקיצור גם ע"ד יראה (וכן ביראה כו"י) – ואע"פ נחית כאן לפרט את ג' הדרגות שביראה (וגבורה)!

וביותר יש להבין לפי הפירוש השני של אאמ"ר, שג' הלשונות ביראה הם כנגד ג' מקומות של גבורות, בינה ז"א ומלכות, והיינו, שלא זו בלבד שנקט פרטי הדרגות שבמדת היראה שבלב, אלא גם כפי שהיא במוח וכן, "במלכות" (כפי ש- נמשך במעשה בפועל).

ב. ויש לומר, שלפי הביאור שבהע- רה זו (שבלשון אדה"ז כאן נרמזים פרטי הדרגות והמקומות שביראה) נתוסף ב- הבנת כללות תוכן דברי אדה"ז כאן בענין, "והאם רובצת על האפרוחים".

דהנה בפשטות, כוונת אדה"ז כאן היא

(10) ולהעיר ממשנת כמ"א שחלק ראשון דספר התניא הוא כנגד ז"א ואגה"ת (ח"ג) כנגד בינה (נדפס לקמן ע' 161-2).

(11) ולהעיר, שגם בהמשך הפרק מדבר רק ע"ד אהבה. ע"ש. אלא שזהו ענין נוסף, כדלקמן סעיף ב.

(12) נצבים ל, כ.